

Dr hab. Prof. UP Andrzej Michalak
Uniwersytet Pedagogiczny im.
Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

Recenzja pracy doktorskiej Jordana Klimka pt. Konflikt tożsamościowy artystów.
Geneza, warianty i modele postępowania.

1. Ocena Ogólna.

Całość pracy doktorskiej liczy 258 ponumerowanych stron. Objętościowo jest ona optymalna dla prac badawczych w obszarze nauk społecznych. Tym bardziej, iż ma ona charakter empiryczny tzn. podstawą analizy i wnioskowanie generalizujące są dane uzyskane z badań własnych autora. Praca składa się ona z następujących części merytorycznych : wprowadzenia , pięciu rozdziałów, zakończenia i bibliografii. Układ pracy jest przejrzysty. Zawiera ona dwa rozdziały teoretyczne, jeden metodologiczny a następny prezentujący wyniki badań oraz końcowy implementujący wyniki badań do praktyki społecznej w zakresie konstrukcji strategii zarządzania problemem badawczym.

Bibliografia liczy ponad trzysta pozycji książkowych oraz artykułów naukowych. Jest to wystarczająca liczba publikacji jako podstawa merytoryczna dla pracy doktorskiej w zakresie nauk społecznych. Dominuje literatura socjologiczna. Zasadniczo są to publikacje wydane po roku 2000. Doktorant korzystał ze współczesnego dorobku autorów krajowych i zagranicznych. Jednakże główna część bibliografii bazuje na dorobku polskich badaczy. Dobór literatury jest prawidłowy z punktu widzenia zarówno tematu pracy doktorskiej jak i stawianych problemów badawczych. Oznacza to, iż zakres przedmiotowy analizy socjologicznej prezentowanej przez doktoranta nie tylko pokrywa się obszarem tematycznym cytowanej literatury, ale również zasadniczo wyrasta pod względem teorii z problematyki merytorycznej przywołanych publikacji. Jednocześnie w bibliografii jest widoczny deficyt publikacji tematycznych z okresów wcześniejszych tzn. sprzed roku 2000. Autor w tym względzie powołał się na kilka monografii. Oznaczać to może, iż autor nie znalazł w historii socjologii odniesień tematycznych

do stawianego przez niego problemu badawczego lub tego typu problematyka wcześniej nie była podjęta w refleksji naukowej. Tego doktorant nie wyjaśnia klarownie a ma to istotne znaczenie dla określenia stopnia innowacyjności samego tematu pracy oraz analizy socjologicznej problematyki badawczej. W tym przypadku obraz problematyki w tym aspekcie nie jest jednoznacznie klarowny intelektualnie.

Wprawdzie autor w pierwszych dwóch rozdziałach dokonuje pobieżnej analizy pojęć w historii myśli społecznej, które stanowią oś metodologiczną jego pracy. Jednakże nie został w pełni ukazany logiczny związek przyczynowo skutkowy w zakresie prezentowanych poglądów autorów na różne wymiary życia społecznego w różnych okresach historycznych a koncepcjami problemu badawczego stawianego przez doktoranta. W socjologicznej pracy badawczej nie wystarczy prezentacja poglądów na dany temat w historycznym, ale należy ukazać jak one powstawały we wzajemnych związkach lub konfrontacjach w zakresie rozwoju refleksji naukowej.

2.Założenia metodologiczne pracy.

Praca ma klarowną konstrukcję metodologiczną. Podstawę stanowią badania jakościowe. Poprawnie wyodrębnione zostały pojęcia, które stanowią siatkę kategorii analitycznych. Podstawę teoretyczną stanowią koncepcje interakcjonizmu symbolicznego, które w wymiarze implementacyjnym stanowią jedną z węzłowych dyrektyw metodologicznych w badaniach nad kulturą społeczną zbiorowości. W tym konkretnym przypadku przedmiotem badań są kategorie zawodowe w zbiorowościach artystów. Do badania użyte zostały indywidualne wywiady pogłębiony jako narzędzie badawcze plus analiza danych zastanych. Analiza obejmowała dokumenty osobiste jakie autorowi udało się zdobyć i wykorzystać dla celów badawczych. Należy podkreślić, iż z punktu widzenia praktyki badawczej i rzetelności warsztatowej doktorant dołożył wszelkich staranności aby osiągnąć maksymalny efekt poznawczy. Należy dodać, iż sposób realizacji badań empirycznych jest dużym walorem przedstawionej rozprawy doktorskiej. Gromadzenie i analiza danych w tego typu badaniach zawsze stanowi niewrażliwa część procesu badawczego. Pod tym względem autor wywiązał się ze swojego zadania bardzo dobrze. Kolejnym problemem metodologicznym jest dobór próby badawczej. Zatem najpierw należało dokonać operacjonalizacji pojęcia „artysta”. Autor dokonał tego w sposób przekonujący. Ze względu na szeroki zakres

pojęciowy należało by dążyć do zawężenia tego pojęcia w zakresie kategorii zawodowych, które były by przedmiotem badań np. aktorzy i muzycy. Rozproszenie analityczne kategorii zawodowych rodzi trudności porównawcze ze względu na zróżnicowanie rodzajów aktywności twórczej wśród zawodów artystycznych. To tworzy konieczność uwzględniania w procesie badawczym wielości sytuacji społecznych i ekonomicznych w wykonywaniu tych zawodów. Niejednokrotnie rodzi to również trudności merytoryczne wynikające z esencji samej twórczości, które trzeba umieć przewycięzać między innymi przy użyciu wiedzy poza źródłowej.

Ponadto dobór badanej próby musi pozostawać w zgodności co do uwarunkowań strukturalnych populacji generalnej do której odnoszone będą wnioski. Autor wyodrębnił kategorie wieku, płci i wykształcenia. Te trzy parametry stanowią fundament demograficzny doboru próby. Jest to warsztatowo poprawna procedura badań socjologicznych.

W sumie przeprowadzone zostały 37 indywidualnych wywiadów pogłębionych. Jest to ilość wystarczająca dla uzyskania minimalnej liczby danych potrzebnych dla prawidłowego wniosku.

2. Ocena merytoryczna treści.

Temat pracy niezmiernie interesujący zarówno z punktu widzenia poznawczego jak i możliwości implementacyjnych związanych z praktyką społeczną. Zestawienie pojęć: konfliktu, tożsamości i aktywności artystycznej stanowi ciekawy kontekst analizy procesów twórczości w obszarze kultury. Doktorant przedstawił generalizację empiryczną dotyczącą konfliktu tożsamościowego artystów. Przedstawił to w postaci modelowej. Wyodrębnił cztery warianty zachowań społecznych, które prezentują sposoby dostosowań do zmieniających stale warunków aktywności zawodowej artystów. Na podstawie opisu modelowego zachowań autor dokonał uogólnień teoretycznych, które zaprezentował w strategii zarządzania konfliktem tożsamościowym w zakresie aktywności zawodowej artystów. To podejście jest niewątpliwie dużym atutem tej pracy, ponieważ autor nie ograniczył się jedynie do opisu badanego problemu a następnie wniosku empirycznego, ale również pokusił się o refleksje teoretyczne na podstawie wywnioskowanych uogólnień. W ten sposób spełnił ważny postulat w konstrukcji pracy doktorskiej, który polega na twórczym zastosowaniu istniejących już teorii.

Siatka pojęciowa, która posługuje się doktorant wyrasta z różnych obszarów teoretycznych nauk społecznych. Zatem jednym z podstawowych zadań badacza jest połączenie zakresów pojęciowych we spójny logicznie operat badawczy. Należy zauważyć, iż autor zasadniczo w prawidłowo wywiązał się z tego zadania.

Konstrukcja narracyjna pracy nie budzi zastrzeżeń. Język jakim posługuje się autor jest ma wymiar scjentyficzny i jest pod względem semantycznym adekwatny do klarownej prezentacji procedury badawczej. Uwidacznia się w sposobie narracji jednocześnie dojrzałość intelektualna doktoranta w tym względzie.

Według autora konflikt tożsamościowy wśród artystów jest wymiarem walki o partycypację w społecznej akumulacji kapitału kulturowego. Ta refleksja teoretyczna jest ideą wieńczącą proces badawczy stanowiącą oś koncepcyjną rozprawy doktorskiej. Recenzent podziela to przekonanie. Jednakże autor zbyt mało uwypuklił kontekst ekonomicznych warunków niepewności tworzących sytuacje społecznego ryzyka. W przypadku działalności artystycznej ta kwestia nabiera szczególnego znaczenia ponieważ konkurencja jest procesem złożonych działań twórczych wzajemnie na siebie oddziaływujących w rywalizacji o sukces zawodowy. Jednym z wymiarów tego sukcesu jest popularność wśród odbiorców. To tworzy przesłanki popytu na indywidualną lub grupową twórczość artystyczną. Zatem strukturalne wymiary ryzyka wśród artystów powinny być bardziej wyeksponowane z socjologicznego punktu widzenia. Oczywiście jest to punkt widzenia recenzenta.

3. Konkluzja końcowa.

Przedstawiona praca pisemna w mojej ocenie spełnia wymogi naukowe rozprawy doktorskiej. Zatem popieram wniosek o nadanie stopnia doktora dla mgr. Jordana Klimka.

Kraków, 5.07.2023